והן טהורין *שהשאיבה מטהרת ברבייה ובהמשכה *מכלל דרבנן סברי דברבייה ובהמשכה לא, אלא א] [הא] דכי אתא רבין א״ר יוחנן ״שאובה שהמשיכה כולה טהורה מני ב] לא רבנן ולא ר׳ אליעזר, אלא אמר ג] (א) *רבה לפי חשבון כלים ויוסף בן חוני היא *דתניא ״שלשת לוגין מים שאובין שנפלו ד] (למים) בשנים ושלשה כלים ואפי׳ בארבעה וחמשה כלים פוסלים את המקוה *יוסף בן חוני אומר בשנים ושלשה כלים ה] פוסל את המקוה בארבעה וחמשה אין פוסלין את המקוה: ואין מי חטאת ו] (נעשה) מי חטאת כו׳ : כאן תנא אמר רבי חייא בר אבא אמר ר׳ יוחנן דלא כרבי שמעון *דתניא הקדים עפר למים פסול ורבי שמעון מכשיר מאי טעמא דר״ש דכתיב ״ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ז] ונתן עליו מים חיים ותניא רבי שמעון אומר וכי עפר הוא והלא ״אפר״ הוא, שינה הכתוב ממשמעו לדון הימנו גזירה שוה נאמר כאן עפר ונאמר להלן ״עפר מה להלן עפר ע״ג המים אף כאן עפר על גבי המים ומה כאן הקדים עפר למים כשר אף ח] *כאן הקדים עפר למים כשר והכא ט] מנלן תרי קראי כתיבי ״ונתן עליו י] אלמא אפר ברישא, והדר כתיב ״מים חיים אל כלי [א] הא כיצד רצה יא] עפר למטה רצה עפר למעלה ותנא דידן מאי טעמא אמר לך יב] סיפיה דקרא א) דוקא ״ונתן עליו״ לערבן, מאי חזית דאמרת סיפיה דקרא דוקא דלמא רישא דוקא יג] לא מצית אמרת, מה מצינו יד] בכל מקום מכשיר למעלה אף ״כאן מכשיר למעלה : ואין בית הפרס עושה בית הפרס כו׳ : מתניתין דלא כרבי אליעזר *דתנן רבי אליעזר אומר בית הפרס עושה בית הפרס טו] ורבנן עד כמה כי אתא רב דימי אמר ר״ל אמר ר״ש בר אבא

שלש

א) אל כלי דוקא עליו לערבן . נ״ק

ומן מסורין . כלומר כשר לטבול בו : מטהרת ברבייה ובהמשכה . כשהרוב ממי (של) גשמים שנפלו מעלמן לתוכו והמשיך מיעוט של שאיבה לתוכו דרך חרין מטהרת השאיבה והיינו ״לפי חשבון״ דמתניתין דאין השאובין פוסלין את המקוה דרך המשכה אלא אם כן היו שם עשרים סאין : מכלל דרבנן כו׳ . כלומר מדקאמרת מתני׳ רבי אליעזר בן יעקב היא ולא רבנן ומתני׳ לקולא דבלישנא דקולא נקיט לה דקתני ״אין השאובין פוסלין אלא לפי חשבון״ טז] מכלל דרבנן לחומרא פליגי : אלא הא דכי אתא רבין ואמר שאובה שהמשיכה כולה כשרה . שאפילו כל המקוה ממים שאובין דרך המשכה כשר לא רבי אליעזר ולא רבנן : אלא אמר רב פפא . רבנן לקולא פליגי והא דכי אתא רבין רבנן היא ומתני׳ לאו בהכי קמיירי דתימא ר׳ אליעזר היא, ורבנן לחומרא פליגי : אלא לפי חשבון כלים . יז] ויוסף בן חוני היא[א]: שנפלו . למקוה מן הכלי לתוך המקוה יח] [ב](בהמשכה): בב׳ או בג׳ כלים . שנפל לוג שלם מכל כלי פסול אבל מד׳ או ה׳ כלים דאין לוג שלם שנפל באחד לא פסלוהו ״ולפי חשבון״ דמתני׳ נמי ה״ק (ב) : (אלא יט] על מתן אפר . בשעת מתן אפר נעשו מי חטאת אלמא בעינן מים ברישא דאי מים בסוף לא הוו מי חטאת דהא בשעת מתן אפר לא נעשו מי חטאת דלא היו שם מים) : דלא כר״ש . דלר״ש הקדים אפר למים כשר : דתניא . גבי סוטה הקדים עפר שבקרקע למים בכלי פסול כ](ג) כו׳ : ואמרינן מאי טעמיה דר״ש דכתיב . גבי מי חטאת ״ולקחו לטמא מעפר״ ותניא כו׳ : נאמר כאן . במי חטאת ״עפר״ ונאמר בסוטה ״עפר״ מה בסוטה עפר על המים כדכתיב (במדבר ה) ״ומן העפר אשר יהיה וגו׳״ אף כאן עפר ע״ג מים וזו היא הכשר מצותה לכתחילה : ומה כאן כו׳ . כדמפרש והכא גבי מי חטאת מנלן אלמא סבירא ליה לר״ש דמי חטאת הקדים עפר למים כשר : וכתיב מים חיים אל כלי . דמשמע דהמים יהיו נתונין אל כא] כלי ולא אל העפר ד״אל כלי״ משמע עפר ברישא פסול : עליו לערבן . ונתן עליו לאו כב] למימרא דאם הקדים עפר כשר אלא למימרא להזהר שלאחר שיתן העפר כג] המים יערבם באצבעו יפה ויחזיר המים שתחתיו עליו : [ג] נסיבא רישא דקרא דוקא . דאפר קודם למים כדכתיב ״ונתן עליו מים ״ואל כלי״ להכי קאמר שתהא חיותו בכלי שלא ימלאם בכלי אחר ויערם לכלי זה (ד) א) אבסוה יתן לתוך המעיין כה] ויקח המים לתוכו : ומשני מה מצינו בכל מקום . כגון בסוטה עפר למעלה שהוא המכשיר את המים [ג] [ד](לבדו) והוי למעלה דכולי עלמא מודו דמצוה להקדים המים כדכתיב ומן העפר וגו׳ : אף כאן מכשיר למעלה . הלכך בע״כ סיפיה דקרא לגופיה ורישא לדרשא לערבן : רבי אליעזר אומר בית הפרס עושה בית הפרס . כל ארבע השדות שסביב (ה) בית הפרס כו] הן [ה] אם נחרשו דעפר בית הפרס מטמאן :

שלש

א) נ״א אלא כלי זה יתן כו׳

ועוד היכי מצית למימר לרבנן שאיבה שהמשיכה כולה ואין במקוה מי גשמים אחרים שיהא כשר א״כ קשיא מפרק קמא דתענית (דף יג.) דאמר *כז] (מועלין במרחצאות) ואמרינן בגמרא עלה כל שהוא משום אבילות אסור לרחוץ בין בחמין בין בצונן וכל שהוא משום תענוג בחמין אסור בצונן מותר עד לימא מסייע ליה כל חייבי טבילות טובלין כדרכן בט׳ באב וביוה״כ *ואי בחמין טבילה מי איכא בחמין הא שאובין ניהו ואי כדברי רש״י דשאיבה מטהרת *ברבייה בלא שום מי גשמים אם כן מצית טבילה בחמין כגון שהמשיכן וע״ק מההיא דתנן במסכת מקוואות (פ״ו מ״ח) ב׳ מקוואות אחד עליון ואחד תחתון בעליון ארבעים סאה ובתחתון אין בה מ׳ סאה ממלא בכתף ונותן לעליון עד שירדו לתחתון מ׳ סאה ואי שאיבה מטהרת ע״י המשכה בלא מים אחרים למה לי טעון בעליון אפילו נתן בקרקע והמשיכן כח] הוי טהור ועוד דתנן פ״ד דמסכת מקוואות (מ״ד) מי גשמים ומים שאובין שנתערבו בחצר ובעוקה ועל מעלות המערה אם רוב מן הכשר כשר ואם רוב מן הפסול פסול [מחצה למחצה פסול] אימתי בזמן שנתערבו עד שלא יגיעו למקוה כו׳ והשתא למה לי נתערבו אפי׳ מים שאובין לבדן כשרין ע״י המשכה ושאלה ה״ר שמואל שקיבל מרבותיו שאיבה שהמשיכה כולה טהורה היינו כשיבואו במקוה כט] [אח״כ] מי גשמים מ׳ סאה ל] והשתא מיתרצא כל מה שהקשיתי ושפיר הוי הך מילתא דרבנן כר״א בן יעקב דלענין צירוף מ׳ סאה בעינן רוב הכשר וכן משמע מתוך לשון שאלתות דרב אחאי א) שכתוב מקוה אחד שנפל בו ג׳ לוגין מים שאובין פסול ואי אמשכינהו אברזי אגב מרזיבא ואזלי למקוה לא פסלי דכי אתא רבין אמר רבי יוחנן שאיבה שהמשיכה כולה טהורה ואיצטרופי מיצטרפי למ׳ סאה דתניא ר׳ אליעזר בן יעקב אומר כו׳ אלמא משמע דאית ליה דשפיר מיתוקמי הני תרי מילי מילתא דרבי אליעזר בן יעקב ומילתא דרבנן ב) אלמא לא לא] נגעי אהדדי ור״י השיב לו דשפיר מיתוקמא סוגיא דשמעתין לפרושי דמשמע ליה דלרבי אליעזר בן יעקב בעי רוב מי גשמים אבל אם רובן שאובין אפילו אם ירדו אח״כ מ׳ סאה מי גשמים לא מתכשר ומשום הכי פריך דמילתא דרבנן לא מיתוקמא לא כר״א בן יעקב ולא כרבנן מיהו אומר ר״י דכל מה שהקשה לא קשה מידי דבכמה מקומות בהש״ס מצינו כן דמעיקרא היה מפרש מילתא דחד תנא להחמיר ואח״כ מפרשו להקל בפ״ק דקדושין (דף ג.) לב] (דבי) ר׳ אליעזר אומר אף החדש דמיבעי ליה בהש״ס אי רבי אליעזר לקולא פליג או לחומרא פליג לג] וההיא דתענית לא קשה מידי דלטעמיך נמי תיקשי דמצינו שפיר בחמין כגון שהמשיך י״ט סאה חמין לתוך כ״א סאה מי גשמים לד] אי נמי ע״י עששיות של ברזל שהוחמו ונתנו למקוה כדאמרינן במסכת יומא (דף לא:) גבי טבילה דכ״ג ביוה״כ לה] ושאר משניות שהבאתי דמסכת מקוואות אפשר לאוקמינהו כרבי אליעזר בן יעקב ועוד יש לומר ג) מההיא דטעון לעליון עד שירדו בתחתון מ׳ סאה דאתא לאשמעינן דהיכא דיש במקוה מ׳ סאה מים כשרים אפי׳ ירדו בו ק׳ סאה מים שאובין לא יפסלוהו והנראה לפי האמת דאין לעשות מקוה כולו שאוב ע״י המשכה דאפי׳ לפירש״י הלכה כר׳ אליעזר בן יעקב [דמשנתו] קב ונקי אבל ע״י רבייה והמשכה כשר לכ״ע שאם יש במקוה כ״א סאה מים כשרים מותר למלאות בכתף תשע עשרה סאה ולעשות חרין בקרקע ולערות שם ולהמשיכן למקוה עד שיתמלא כההיא דפ״ד דמסכת מקוואות שהבאתי דקתני אימתי בזמן שנתערבו עד לו] שיגיעו למקוה הא אסיקנא דע״י רבייה והמשכה לכולי עלמא כשר ונראה דקתני שנתערבו עד לז] שיגיעו למקוה לאפוקי היכא שהגיטר שחקקו ולבסוף קבעו יורד למקוה בלא המשכה :

יוסף בן חוני אומר בשנים ושלשה כלים פוסלים את המקוה בארבעה וחמשה כלים אין פוסלין . ולפי חשבון דקתני מתני׳ הכי קאמר ואין מים שאובין פוסלין את המקוה אלא א״כ נפלו מכלים לפי חשבון הלוגין שפוסלין המקוה דהיינו שלשה אבל אם נפלו הג׳ לוגין בד׳ וה׳ פעמים לא פסלי לח] ופסק ה״ר אברהם בר דוד דהלכה כיוסף בר חוני לפיכך נראה כששואבין את המקוה לנקותו שמטלין אותן מים שבתוכו ובאים מים אחרים תחתיהן אין לחוש אפי׳ אם נשתייר קצת מן הראשונים במקוה ואע״ג שטפל מן הדלי לתוכו והוו להו שם יותר מג׳ לוגין מים שאובין אפ״ה אין לחוש דמסתמא לא נפלו ג׳ לוגין משלשה כלים ויש מחמירין שנוקבין את הדלי בכונס משקה משום הך חששא דפי׳: **הא** כיצד רצה עפר למטה רצה עפר למעלה. וא״ת א״כ גזירה שוה למאי אתא וי״ל דלמטה בעינן מים תחילה ואח״כ עפר כדכתיב בסוטה (במדבר ה) ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים ומש״ה אתיא גזירה שוה :

שלש

א) [פרשת אחרי סי׳ ט] ב) נ״א דלא פליגי אהדדי ור״י השיב כו׳ נ״ק ג) דההיא דנותן נ״ק

עין משפט
נר מצוה

[נ״ל נועלין את המרחצאות]

קטז א מיי׳ פ״ט מהל׳ מקוואות הלכה א טוש״ע יו״ד סי׳ רא סעי׳ טו:

כמאי אילימא בחמין טבילה . נ״ק

קיז ב מיי׳ פ״ט מהל׳ פרה הל״א :

[ברש״י ובשאלתות איתא רב פפא וכ״א בסמ״ג וכן בתוס׳ ד״ה אלא אמר איתא הכי ובג״ס שם דגרס רבה ליתא]

◆

שיטה מקובצת

א] אלא הא דכי : ב] מני . ס״א אי כרבנן מאי אלא לפי חשבון אלא אמר רב פפא לפי : ג] עי׳ בהשמטות בסוף המסכת : ד] שנפלו למקוה בשנים תיבת למים נמחק : ה] כלים פוסלים את המקוה בארבעה וחמשה כלים אין : ו] חטאת נעשין מי : ז] תיבות ונתן עליו מים חיים נמחק : ח] אף להלן הקדים תיבת כאן נמחק : ט] והכא והתם מנלן תרי קראי כתיבי גליון משמע דלא באת הגו״ש אלא ללמד סוטה מפרה דאלו פרה מסוטה לא ילפינן מידי דהא תרי קראי כתיבי ואפשר פרה מסוטה למצות ילפינן דאפר למעלה וסוטה מפרה לומר דאינו מעכב : י] עליו מים חיים אלמא : יא] רצה נותן עפר למטה רצה נותן עפר למעלה ותנא קמא מאי טעמא . ס״א ורבנן סברי חיים אל כלי דוקא ונתן עליו לערבן הוא דאתא וטעמאי דכי אמרי רבנן דילמא לכדקאמר ר׳ שמעון מה מצינו בכל מקום מכשיר למעלה אף כאן מכשיר למעלה : יב] לך רישא דקרא : יג] דוקא אל כלי שתהא חיותו בכלי לא : יד] מה מצינו כו׳. גליון האי מה מצינו לאו דוקא הוא אלא גו״ש כדקאמר לעיל נאמר כאן עפר כו׳ ורבנן נמי מודו בגו״ש כדמשמע התם צריכין שיתרבה עפר סוטה ועפר פרה על המים כו׳ : טו] הפרס וחכמים אומרים אין בית הפרס עושה בית הפרס עד כמה תיבת ורבנן נמחק : טז] חשבון ולא קתני שהמים שאובין פוסלין לפי חשבון מכלל : יז] כלים פליגי ויוסף : יח] המקוה שלא בהמשכה : יט] אלא עם מתן אות ל׳ נמחק : כ] פסול ור״ש מכשיר תיבת כו׳ נמחק : כא] כאן במי חטאת עפר : כב] אל הכלי ולא : כג] תיבת למימרא נמחק : כד] העפר על המים יערבם אות ל׳ נמחק : כה] המעיין וילקחו המים תי׳ ויקח נמחק : כו] הפרס בית הפרס הן : כז] נועלין את המרחצאות ואמרינן תיבות מועלין במרחצאות נמחק : כח] והמשיכן לתחתון עצמו הוי : כט] במקוה אח״כ מי : ל] עי׳ בהשמטות בסוף המסכת : לא] לא פליגי אהדדי תיבת נגעי נמחק : לב] קדושין גבי רבי תי׳ דבי ל״ש : לג] פליג וכן גבי טבוי שנפלו לחייו וכן גבי הלמי ותרוא : לד] גשמים או מקוה שלם שיטיל לתוכו כמה דכיון שהוא שלם אינו נפסל אי : לה] עי׳ בהשמטות בסוף המסכת : לו] עד שלא יגיעו למקוה : לז] עד שלא יגיעו למקוה : לח] עי׳ בהשמטות בסוף המסכת :

נוש״א
מח׳ תנאים
אם מעכב סדר
נתינת האפר
למי חטאת
(ט] פרה אדומה)

נוש״א
מח׳ תנאים
בתוצאה של
חרישת בית
הפרס -
מה ההשפעה
על שדות
שמסביב

מסורת הש״ס

(תוספתא מקוואות פ״ג)

[תוספתא דמקוואות שם פ״ה]

תוס׳ דפרה פ״ב [סוט׳ טז: ע״ש]

רפ״ק מ״ו

במדבר יט: יז (הפרה)
ולקחו לטמא מעפר שרפת החטאת ונתן עליו מים חיים אל כלי

במדבר ה: יז (סוטה)
ולקח הכהן מים קדושים בכלי חרש ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים

◆

הגהות הב״ח

(א) גמ׳ אלא אמר (רבה) תו״מ וכ״כ גי׳ רש״י רב פפא : (ב) רש״י ד״ה בשנים וכו׳ נמי ה״ק בהמשכה ואח״כ מ״ה ואין מי חטאת כו׳ אלא עם מתן אפר : (ג) ד״ה דתניא גבי סוטה וכו׳ פסול ור״ש מכשיר כו׳ ואמרינן : (ד) ד״ה ואימא וכו׳ לכלי זה אלא זה יתן : (ה) ד״ה רבי אליעזר וכו׳ בית הפרס בית הפרס הן אם נחרשו :

◆

הגהות הגר״א

[א] גמ׳ הא כיצד כו׳ . פי׳ בגלא ג״ש : [ב] רש״י ד״ה ומשני . לבדו ר״ל דל״ג : אהלות פי״ז משנה ב

◆

רבינו גרשום

(כמין) [בתן] חריץ [כעין צינור] ופותקן היינו שמושכן למקוה דרך אותו צינור : והן טהורין . ומתבטלין משאובין שהשאובה נטהרת ברובה אם רובה הוו דלאו שאובין ובהמשכה דהיינו ופותקן כמו שאמרנו : מכלל דרבנן דפליגי עלית דר׳ אליעזר בן יעקב סברי דברובה והמשכה לא מיתבטל : אלא הא דכי אתא (רב דימי) [רבין] אמר ר׳ יוחנן [שאובה שהמשיכ׳ כולה . כל מ׳ סאין כי האי גוונא טהורה כמאן לא כרבנן ולא כר׳ אליעזר בן יעקב] אלא אמר רב פפא מאי אלא לפי חשבון דקאמר לפי חשבון כלים קאמר וכיוסף בן חוני : דתניא שלשת לוגין מים שאובין שנפלו לתוך המקוה ממש בלא המשכה בין אם היו אותן ג׳ לוגין בין ב׳ כלים או ג׳ בין בד׳ וה׳ ונפלו למקוה פסלוהו : יוסף בן חוני אומר . אם היו אותן ג׳ לוגין בב׳ או בג׳ כלים ונפלו בו פסלוהו כיון דבכל כלי לוג או יותר מלוג הוי דבר חשוב ופסול אבל אם אותן ג׳ לוגין מחולקין בד׳ או ה׳ כלים דאין בכל כלי לוג או יותר מלוג לא הוי דבר חשוב לפסול המקוה . ל״א כדכתב בסיפא אלא הא דכי אתא רב דימי אמר ר׳ יוחנן שאובה כו׳. כמאן . כרבנן ת״ק דר׳ אליעזר בן יעקב [דמקילי הא ליכא למימר] דאי כרבנן אמאי קאמר ר׳ אליעזר אלא לפי חשבון א)[מכלל דרבנן מחמירין] אלא לפי חשבון משמע דאפי׳ בבציר מהכי פוסלין את המקוה אלא ש״מ מדקאמר ר׳ אליעזר בן יעקב אלא לפי חשבון [ושמע מינה דרבנן לחומרא פליגי] (מכלל) וא״כ הא דכי אתא (רב) [רבין] (דימי) כו׳ דלא כתרוייהו אלא לפי חשבון לא ר׳ אליעזר בן יעקב היא אלא לפי חשבון כלים [הוי] יוסף בן חוני היא כו׳. והיינו כלישנא קמא: אלא עם מתן אפר כלומר עד שיתן האפר על גבי המים והלא (ואלא) אפר הוא דשן של פרה . [ונאמר להלן עפר ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן] וכתב חיים אל כלי כלומר שהמים סמוך לכלי דוקא והאי דקאמר קרא ונתן עליו מים כלומר על העפר (לאו להכי הוא דאתא) [לא להכי כתב] דאי ונתן עליו אלא כדי לערב עפר ומים [ביחד] כתב ולעולם מים ברישא וטעמאי דהכי הוא כדרבנן (משום) [דילמא כדקאמר ר״ש] דמה מצינו בכל מקום [בסוטה מכשיר למעלה דכתב ומן העפר אשר יהיה בקרקע המשכן יקח הכהן ונתן אל המים דמכשיר למעלה אף כאן נמי] : ל״א ות״ק דר׳ שמעון סבר סיפיה דקרא דוקא חיים אל כלי והיינו כלישנא קמא : אין בית הפרס עושה בית הפרס . דשדה שנחרש בה קבר היינו בית הפרס וכל השדה הוי ספק טומאה ואין אומר כל השדות שסביבותיה [תן] (יהו) טמאות דשמא יצא ממנה עצם כשעורה ונכנס באותן שדות אלא אותה שדה לבדה שנחרש בה טמאה והשאר טהורות ורבנן עד כמה הוא שיעור מקום בית הפרס כי אתא רב דימי אמר ר״ש לקיש

ג׳

א) נראה דצ״ל מכלל דרבנן מחמירין וס״ל דאפי׳ בבציר מהכי וכו׳ .

[א] היא דתניא כו׳ שנפלו כו׳ הס״א וכצ״ל . נ״ק : [ב] נ״א שלא והנ״ק מוחק תיבת בהמשכה וע״ש . [ג] דילמא רישא . נ״ק: [ד] לבדוק אותה והוי למעלה . נ״ק : [ה] בית הפרס הם . נ״ק :